

TÜRK DONANMASI: ASKERİ MODERNİZASYON VE JEOPOLİTİK DÖNÜŞÜM

CAN KASAP O Ğ LU

Kaynak: Anadolu Ajansı

(Bu metin İngilizce orijinalinden çevrilmiştir.)

Özet: Akdeniz'deki kargaşanın ortasında, Türk Donanması mevcut siyasi-askeri ilişkilerin merkezinde bulunuyor. Türk donanması, ülkenin gelişen teknolojik ve endüstriyel savunma altyapısıyla uyumlu olarak her geçen gün yeni kabiliyetler kazanıyor. Bununla birlikte Türkiye'nin deniz gücü caydırıcılığı, sıkça tartışılan Mavi Vatan kavramıyla yeni bir jeopolitik boyut kazanmakta. Bu özet, stratejik bir bakış açısıyla Türk Deniz Kuvvetlerinin dönüşümünün ana eksenlerine ve yörüngesine odaklanmaktadır.

Türk Donanması: Askeri Bir Ufuk Turu

Türkiye, Akdeniz'de deniz gücü gösterisinde bulunurken Türk Donanması aktif ajandasıyla ön plana çıkıyor. Bunun paralelinde ülkenin gelişen savunma endüstrisi, Türkiye'nin deniz gücü caydırıcılığı da dahil olmak üzere silahlı kuvvetlerin tüm kollarını yerli silahlarla donatıyor.

Bu özet, Türkiye'nin deniz modernizasyon projelerine ve Mavi Vatan kavramı çevresindeki jeopolitik dönüşümüne odaklanmaktadır. Türk Donanması, yüksek muharebeye hazırlık kabiliyetine sahip, disiplinli ve iyi eğitilmiş bir kuvvettir. Donanma aynı zamanda Mavi Vatan talimlerinde belirtildiği üzere, Türkiye'nin çevresindeki sularda da görev yapabilmektedir.

Türk Deniz Kuvvetlerinde 16 adet fırkateyn (Yavuz, Gabya ve Barbaros sınıfı) ve esas su üstü muharip caydırıcıları olarak 4 adet MİLGEM korvet bulunmaktadır. Bu mevcudiyeti güçlendiren başka platformlar da vardır. Bu çalışmanın yazıldığı an itibarıyla, 12 parçalı bir denizaltı saldırı filosu, ülkenin denizaltı caydırıcı gücünü oluşturmaktadır. 2020 yılı içerisinde 6 adet Reis sınıfı (Tip-214) denizaltı filosu donanmaya katılacaktır.¹

Türk donanması, Ankara'nın jeopolitik rakiplerinin sahip olduğu donanmalarla karşılaştırıldığında Akdeniz'de açık bir sayısal üstünlüğe sahiptir. Fakat, Karadeniz'deki deniz güç dengesinde ise Rus Donanması'nın Kalibr seyir füzeleri üzerinden "Kalibrizasyon" girişimleri ve Kırım'ın yasadışı ilhakı dengeleri değiştirmeye devam etmektedir.²

Türk donanması, Ankara'nın jeopolitik rakiplerinin sahip olduğu donanmalarla karşılaştırıldığında Akdeniz'de açık bir sayısal üstünlüğe sahiptir. Fakat, Karadeniz'deki deniz güç dengesinde ise Rus Donanması'nın Kalibr seyir füzeleri üzerinden "Kalibrizasyon" girişimleri ve Kırım'ın yasadışı ilhakı dengeleri değiştirmeye devam etmektedir

Şu anda, Türk Donanması'nın en dikkat çekici yaklaşımı, kıyı caydırıcılığından açık denizde kuvvet intikal gücüne dönüşmesidir. Bu dönüşüm, özünde doktrinel bir savaş düzeni değişikliğinden kaynaklanmamakta. Aksine, görevdeki Türk siyasi-askeri elitlerinin Mavi Vatan kavramı dahilindeki jeopolitik dünya görüşünü ortaya koymaktadır.

Jeostratejik Mavi Vatan Kavramı ve Türk Donanmasının Dönüşümü

Kısaca Mavi Vatan kavramı, Ankara'nın siyasi-askeri gücünün gelişmiş deniz yetenekleri ve belli bir jeopolitik enerji gündemi ile çevredeki sulara uzanmasını ifade ediyor. Örneğin donanma Türkiye'nin Oruç Reis sismik araştırma gemisine Akdeniz araştırmaları sırasında aktif olarak eşlik ediyor.³ Hatta Türk Deniz Kuvvetleri Enstitüsünün (eski Deniz Harp Okulu'nun yerine geçen Milli Savunma Üniversitesi Deniz Harp Enstitüsü) resmi süreli yayın dergisinin adı dahi Mavi Vatan'dır. Derginin pek çok sayısında Türkiye'nin genç bahriyelileri, Libya'nın Akdeniz deniz sınırı açısından önemi, enerji anlaşmazlıkları ile güç diplomasisinin rolü ve Kıbrıs sorunu gibi konular hakkında kapsamlı yazılar yazıyorlar.⁴

Her jeostratejik kavram gibi Mavi Vatan'ın da bir tehdit algısı vardır. Tüm korkuların altında, Türkiye'nin açık denizlere çok sınırlı bir erişime sahip tali bir kara gücü olarak sarp Anadolu Yarımadası'na sıkışıp kalma kâbusu yatmaktadır.

Mavi Vatan, üç ayaklı jeopolitik bir temele dayanmaktadır. İlk olarak, jeostratejik kavramın tam merkezinde, bariz bir güç intikal ettirme hesabı bulunmaktadır. Türkiye'nin Körfez'den Doğu Akdeniz'e ve Afrika boynuzuna kadar uzanan ileriye dönük vizyonuna sadık Türk seçkinleri, ulusun denizaşırı bölgelerdeki etkisini (*zone d'influence*) artırmaya çalışmaktadırlar. Bu temelin ikinci ayağı, Türk Donanması için enerji jeopolitiğinde daha etkin bir rol öngören aktif güç diplomasisidir. Üçüncü ve son ayak, ülkenin gelişen savunma endüstrisi aracılığıyla kabiliyetini artırmaya yönelik özenli çabasıdır.

Her jeostratejik kavram gibi Mavi Vatan'ın da bir tehdit algısı vardır. Tüm korkuların altında, Türkiye'nin açık denizlere çok sınırlı bir erişime sahip tali bir kara gücü olarak sarp Anadolu Yarımadası'na sıkışıp kalma kâbusu yatmaktadır

Mavi Vatan için deniz gücü her şeydir. Türk Donanması, Ankara'nın nihai stratejik amacına ulaşması yolunda, artan güç intikal kapasitesiyle bir açık deniz aktörüne dönüşmektedir. Tahmin edileceği gibi, Türkiye'nin mini uçak gemisi arzusu, yani amfibi hücum gemisi projesi (İspanyol Juan Carlos I sınıfı LHD'ye dayanan TCG Anadolu) bu anlamda en önemli adım olmaya devam etmektedir. F-35 ve S-400 açmazları oluşmadan önce Erdoğan yönetimi, Türk Hava Kuvvetlerinin F-35 referans satırınının 100 konvansiyonel varyantını şimdiden satın almaya hazır olduğunu kaydederek Müşterek Taarruz Uçağının kısa kalkışlı ve dikey inişli (STOVL) versiyonu olan F-35B'yi⁵ temin etme planlarını ima etmişti.

Bununla birlikte, mini uçak gemisi kullanma fikri cazip olsa da uçak gemisi operasyonları karmaşıktır. Her şeyden önce Ankara, Amiral Kuznetsov ve Charles de Gaulle uçak gemileri ile Ruslar veya Fransızlar ile çıkmaza girmek istemiyorsa, bu türden en az iki gemi ile rotasyon kabiliyetini sürdürmek zorundadır. İkincisi, mega veya mini boyutlu bir uçak gemisinin, son teknoloji deniz havacılığı kabiliyetleri sağlaması için uçağa yüklenmiş bir hava filosuna sahip olması gerekir. Şu anda, F-35B, Ankara'nın tek iddiası olmaya devam etse de bunun gerçekleşmesi S-400 krizinden sonra pek olası görünmemektedir. Üçüncüsü, kuvvet intikal gemileri için son teknoloji lojistik altyapı gerekmemekte ama Türkiye'nin daha önce bu sınıfta hiç deneyimi bulunmamaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi, kabiliyet artırma çabaları Mavi Vatan'ın can alıcı noktasında durmaktadır. Bu anlamda, mini uçak gemisi isteğinin yanı sıra Türk Donanması 2020'lerde üst düzey platformlara da sahip olacaktır.

Yerli MİLGEM korvetleri, şu anda Türk gemi üretim kapasitesinin en değerli ürünlerini oluşturuyor. İlk partinin son gemisi ve sınıfın dördüncü gemisi TCG Kınalıada 2017 yılında denize indirildi. Muhtemelen daha gelişmiş hava savaşı kabiliyetlerine sahip ve daha yüksek sınıftaki (fırkateyn) ikinci parti gemiler de 2020'lerde hizmete girmeye devam edecek. Reis sınıfı AIP denizaltılarıyla birlikte, MİLGEM sınıfı esas su üstü muharip gemileri, Türk savunmasının teknolojik ve endüstriyel altyapısını sergiliyor. Gemilerin toplam bileşiminin %70'i, 50'den fazla Türk şirketinin katkısıyla oluşturuldu.⁶

Yerli MİLGEM korvetleri, şu anda Türk gemi üretim kapasitesinin en değerli ürünlerini oluşturuyor. İlk partinin son gemisi ve sınıfın dördüncü gemisi TCG Kınalıada 2017 yılında denize indirildi

Belirtildiği gibi, Reis sınıfı denizaltı projesi dikkat çekicidir. Yeni su altı botları ile Türkiye ilk kez havadan bağımsız sevk denizaltılarını kullanma şansına erişecek. Daha da önemlisi, Türk savunma planlamacıları, uzun vadede Gezgin'in denizden fırlatılan seyir füzeleri projesi ile ülkenin denizaltı filosunu konvansiyonel bir stratejik caydırıcıya dönüştürmeyi hedefliyor. Gezgin devreye girmeden önce bile Reis sınıfı denizaltıları Harpoon Block-2 kapsüllü füzeleri sayesinde kara saldırı kabiliyeti kazanabiliyor. Ayrıca, %80 yerli iştirak ile Reis sınıfı, yeni nesil *Milli Denizaltı* girişimlerinin temelini oluşturacak.⁷ Türkiye'nin yerli Atmaca gemisavar seyir füzeleri, yakında donanmanın su üstü gemilerini ve sahil merkezlerini teçhiz edecek.⁸ Yaklaşık 250 km operasyonel menzile sahip bu füze, kendisini güvenilir bir seyyar silah sistemi haline getiren gelişmiş güdüm sistemlerine de sahip.⁹

Türkiye'nin güçlü hem karada hem suda çalışan birimleri de ilgiyi hak ediyor. Türk askeri planlamacıları, 1960'lı yıllarda Kıbrıs adasında tırmanan durum esnasında tabur düzeyinde amfibi kapasitesi oluşturmaya başladılar. 1974 askeri müdahalesinden önce Ankara, harekâta katılan bir amfibi piyade alayı kurmuştu. Halihazırda Türk Donanması, elit bir deniz komando (SAT & SAS) kuvveti ile birlikte tugay düzeyinde bir amfibi birime sahiptir. Deniz Komando Tugayı'na bağlı müfrezeler, ülkenin PKK'ya karşı terörle mücadele operasyonlarında onlarca yıldır mücadele vermektedir.

Son yıllarda, Türk askeri planlamacıları, savaşlarla daha da güçlü hale gelen bu birimleri zorlu çatışma bölgelerinde, özellikle Suriye'de savaşa hazır bulunmak üzere konuşlandırdı. Türk Donanması'nın özel harekât ekipleri (SAS ve SAT komandoları) Suriye harekâtlarında büyük bir mücadele verdi. Ayrıca Amfibi Deniz Piyade Tugayı'nın müfrezeleri de bu savaşlarda yer aldı. TCG Anadolu'nun muhtemelen amfibi bir taarruz gemisi olarak hizmete girecek olması ile Türkiye'nin yukarıda belirtilen kapasitesi daha da önem kazanacaktır. Son olarak Ufuk da ilgiyi hak eden bir diğer deniz varlığıdır. Türkiye'nin ilk sinyal istihbarat ve elektronik harp gemisi TCG Ufuk, Şubat 2019'da denize indirildi. Fırlatma töreninde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, savaş gemisini "Türkiye'nin denizdeki gözü, kulağı" olarak tanıttı.¹⁰

Türk Donanmasının Dronizasyonu

Türkiye'nin deniz gücü, ülkenin artan dronlaşma girişimleriyle artırıldı. Bu yazının yazıldığı an itibariyle, Türk Donanması en az dört ANKA varyantlı insansız hava sistemi kullanmaktadır. Dron, eşlik ettiği herhangi bir filoya çok iyi istihbarat ve durumsal farkındalık kapasitesi sunan gelişmiş sensörler -sentetik açıklıklı radar (SAR)/ters

sentetik açıklıklı radar (ISAR) sensörleri ve elektro-optik/kızılötesi kameralar- ile birlikte dahil olmaktadır. Türk Donanması genelde istihbarat; gözetleme, hedef tespiti ve keşif (ISTAR) görevleri için TUSAŞ tarafından üretilen ANKA İUS'u (insansız uçuş sistemleri) kullanmaktadır. Bu tarz işlevleri etkinleştirmek için kullanılan en son Otomatik Tanımlama Sistemi özellikleri, İHA'ların yüzlerce mil içindeki herhangi bir su üstü gemisini teşhis etmesini sağlamakta." Daha sonra da dron, verilerini komuta ve kontrol merkezleriyle paylaşmaktadır. Türk Donanması'nın cephaneliğinde Baykar'ın savaşta başarıyla kullanılmış "Pantsir avcısı" Bayraktar TB-2 İUS'u da vardır. Bayraktar TB-2 ve ANKA, birlikte Türk Donanması'nın çağdaş insansız filosunu oluşturmaktadırlar.

Türkiye'nin yükselen insansız hava aracı savaş kapasitesi, donanmanın konseptlerine de yön veriyor. Örneğin Nisan 2018'de Türk Donanması'nın Rodos adası yakınlarındaki ANKA faaliyeti Yunan ordusunu alarma geçirdi ve sonunda bu durum Yunan Hava Kuvvetleri'nin F-16 savaş uçağı ile bir kapışmaya neden oldu.

Yukarıda bahsedilen dronizasyon kapasitesi yakında yeni bir sistemle artırılabilecek. TUSAŞ'ın sonoşamandıralı kapsülü ve manyetikanomali dedektörü (MAD) patlayıcı taşıma kapasitesine sahip Aksungur çok kritik bir konumdadır ve denizaltısavar muharebesinde kritik bir unsur haline gelecektir. Böylelikle Aksungur ile Türkiye'nin deniz altı harp kabiliyetleri robotik bir boyut da kazanacaktır. Askeri planlama açısından bakıldığında, denizaltısavar savaşının yüklerinden bazılarının insansız sistemlere devredilmesi, özellikle yüksek riskli alanlarda deniz devriye uçakları ve su üstü muhاریlerini rahatlatacak ve operasyonel maliyetleri düşürecektir.

Sonuç ve Temel Bulgular

Genel olarak Türkiye, hırslı bir askeri modernizasyon gündemiyle, muharebe kabiliyetine ve savaşa son derece hazır bir deniz caydırıcılığı unsuruna sahiptir. Türk Donanması, başlıca su üstü muhاریleri, deniz altı botları, güç intikal varlıkları, füze yetenekleri ve insansız hava aracı kapasitesi ile cephaneliğini hızla geliştirmektedir. Bununla birlikte, bu kapsamlı yetenek geliştirme, önümüzdeki yıllarda ve sonrasında çok etkili olabilir.

Türk ekonomisinin küçülmesiyle birlikte savunma ekonomisi Ankara'nın planlarının önündeki en ciddi engel olmaya devam ediyor

Ancak Türk ekonomisinin küçülmesiyle birlikte savunma ekonomisi Ankara'nın planlarının önündeki en ciddi engel olmaya devam ediyor. Koronavirüs sonrası savunma ekosisteminin ortasında, dünyadaki birçok ülke askeri modernizasyon gündemlerini küçültmek zorunda kaldı.

Mavi Vatan jeostratejik konsepti, 21. yüzyılda Türk stratejik faaliyetlerinde denizcilik alanındaki en önemli gelişmedir. Akdeniz'deki enerji ihtilaflarının ortasında, Türkiye bu konseptte giderek artan bir yoğunlukla güveniyor. Mavi Vatan iştiyakı rakip kampı altüst ederek başarılı olurken, Türkiye'nin yine de Akdeniz'deki hedeflerine ulaşmak için dikkatlice oluşturulmuş bir diplomasi ve ittifak kurma gündemine ihtiyacı olacaktır.

Mavi Vatan iştiyakı rakip kampı altüst ederek başarılı olurken, Türkiye'nin yine de Akdeniz'deki hedeflerine ulaşmak için dikkatlice oluşturulmuş bir diplomasi ve ittifak kurma gündemine ihtiyacı olacaktır

Referanslar

- 1- Türk Donanması Resmi İnternet Sitesi, <https://www.dzkk.tsk.tr/>, Erişim tarihi: Ekim 12, 2020
- 2- Richard Connolly, *The 'Kalibrisation of the Russian Navy: Progress and Prospects*, Oxford Changing Cahracter of War Centre, 2019
- 3- *Daily Sabah*, "Turkish Navy to Continue Protecting Oruc Reis Vessel in the Eastern Mediterranean," <https://www.dailysabah.com/politics/eu-affairs/turkish-navy-to-continue-protecting-oruc-reis-ves-sel-in-eastern-mediterranean>, Erişim tarihi: Ekim 12, 2020
- 4- Örneğin, bkz: *Mavi Vatan Journal*, vol. 1, (1) 2020, https://www.msu.edu.tr/mavivatandanacikdeni-zleredergisi/mavivatan_baski.pdf, Erişim tarihi: Ekim 12, 2020
- 5- Can Kasapoglu, "Turkish Air Power has a Fifth Generation Aircraft Problem," *Jamestown Founda-tion*, 2020, <https://jamestown.org/program/hot-issue-turkish-airpower-has-a-fifth-generation-air-craft-problem/>, Erişim tarihi: Ekim 12, 2020
- 6- SSB, <https://www.ssb.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=371&LangID=2>, Erişim tarihi: Ekim 9, 2020
- 7- Kapsamlı bir yazı için, bkz: Can Kasapoglu, "The Silent Hunt: Turkey Eyes Strategic Roles for Its New Attack Submarines," *EDAM*, 2020
- 8- *TRT Haber*, <https://www.youtube.com/watch?v=Cpp7YY-g-BE>, Erişim tarihi: Ekim 12, 2020
- 9- *Roketsan*, <https://www.roketsan.com.tr/en/product/atmaca-anti-ship-missile/>, Erişim tarihi: Ekim 12, 2020
- 10- Yasin Yılmaz, "Türkiye'nin denizdeki gözü," *Yeni Şafak*, 2019 <https://www.yenisafak.com/ekonomi/turkiyenin-denizdeki-gozu-3445766>, Erişim tarihi: Ekim 12, 2020
- 11- Muhammet Emin Horuz, "Deniz Kuvvetleri Komutanlığına bir 'ANKA' daha teslim edildi," *Anado-lu Ajansı*, 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/deniz-kuvvetleri-komutanligina-bir-anka-da-ha-teslim-edildi/1951276>, Erişim tarihi: Ekim 12, 2020

YAZAR HAKKINDA

Can Kasapođlu, Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi'nde (EDAM) Güvenlik ve Savunma Araştırmaları Direktörüdür.

AL SHARQ STRATEJİK DÜŞÜNCE KURULUŞU HAKKINDA

Al Sharq Stratejik Düşünce Kuruluşu, demokratik katılım, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog ve sosyal adalet ideallerini teşvik etmekte amaçıyla, tarafsız ve titiz bir yaklaşımla araştırma yapmayı üstlenen bir düşünce kuruluşudur.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +90 212 603 18 15
Faks: +90-212-603 1665
E-posta: info@sharqforum.org

research.sharqforum.org

SharqStrategic

الشرق
للأبحاث الاستراتيجية

AL SHARQ
STRATEGIC
RESEARCH